

STORTINGET

Representantforslag 196 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen,
Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati

Dokument 8:196 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Bård Hoksrud, Stig Atle Abrahamsen, Dagfinn Henrik Olsen, Hans Andreas Limi og Himanshu Gulati om valgfritt sidemål

Til Stortinget

Bakgrunn

Sidemålsundervisningen i den norske skolen var valgfri til å begynne med. I 1885 vedtok Stortinget at de offentlige skolene i byene skulle bruke noen av skoletimene til å øve på og lese nynorsk. I 1907 påla Stortinget alle elever å skrive en lett stil i sidemål. Dette var imidlertid kun snakk om en lett skriftlig prøve. I 1935 fikk man inn en bestemmelse om tvunget skriftlig sidemål i realskolene. Da ungdomsskolen ble en realitet i 1960–70-årene, ble det innført tvungen skriftlig sidemålsopplæring for alle. Historien viser at tvungen sidemålsundervisning er noe som har kommet gradvis, og ikke noe som har lange tradisjoner i det norske skolevesenet.

«Valgfritt sidemål» er en gammel diskusjon. I 2004 ble det iverksatt forsøk med valgfritt sidemål på ni videregående skoler i Oslo. NIFU STEP fikk i oppdrag av Oslo kommune å utføre en forskningsbasert evaluering av forsøket. Evalueringen konkluderte som følger:

«Selv om vi må ta forbehold for at virkemidlene i forsøket og en del andre forhold kan virke inn, kan vi fastslå at det har en positiv effekt på eksamenskarakteren i norsk skriftlig hovedmål at elevene ikke har opplæring og vurdering i skriftlig sidemål. Vi finner den samme effekten for elevene som deltok i forsøket som for elevene som etter Opplæringsloven er fritatt for

skriftlig sidemål. Analysene viser samtidig at forsøket ikke synes å ha noen betydning for resultatene til de av elevene som presterer best, mens det er de svakeste elevene og midtsjiktet som har nytte av å være fritatt fra skriftlig sidemål.»

Forslagsstillerne er bekymret over den negative utviklingen i skolen, hvor elevenes læringsresultater i både lesing, realfag og demokrati går ned. Det er for mange elever som presterer under kritisk grense i lesing, skrivning og regning når de starter i 8. klasse, og som går ut av ungdomsskolen med svake grunnleggende ferdigheter. PISA-undersøkelsen viste en alvorlig utvikling i flere fag, men særlig matematikk og naturfag. 1 av 3 elever sliter med lesing, 1 av 3 elever kan ikke regne godt nok, og antallet som får tilrettelagt opplæring, øker.

Forslagsstillerne vil vise til at Norge bruker størst andel av bruttonasjonalprodukt på utdanning av alle landene i OECD. Til tross for dette er norske elevers resultater middelmådige og synkende. Det gir grunn til å reflektere og være kritisk til deler av utviklingen og metodene som har vært gjeldende i skoleverket de siste tiårene. Med de forutsetningene Norge har, burde skoleresultatene vært bedre, og forslagsstillerne mener det bør gjøres flere endringer i skolen. En bedre tilpasning av norskundervisningen er noe forslagsstillerne mener er sentralt. God språkmestring er viktig for alle. For å kunne kommunisere med andre og delta i samfunnet og demokratiet må både lese- og skriveferdigheter være på et visst nivå. Å gi elever muligheten til selv å velge hvilken målform de ønsker å fordype seg i, kan være en fordel både for hovedmålet, sidemålet og for norske elever og språkmestringen generelt.

I dag møter mange elever sidemålet som en obligatorisk sidemålsoppgave, noe som ofte skaper motvilje. Mange opplever dette som en påtvunget byrde heller

enn som en kulturarv. Hvis elevene i stedet fikk mulighet til å velge nynorsk som valgfag, kunne dette bidra til en mer positiv tilnærming. Valgfrihet og mer innflytelse over egen skolehverdag kan sørge for å ivareta og fremme elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling.

Det er et målbart faktum at mange elever sliter med både å lese, skrive og regne tilstrekkelig godt. For mange elever vil det være nyttigere og mer motiverende å kunne få bruke ekstra tid på kjernekunnskapene fremfor å bruke tid på sidemål. Ved å redusere presset på elever til å lære begge målformer parallelt, kan det legges større vekt på å oppnå høyere språklig mestring i den målformen de velger. Dette kan gi bedre resultater på nasjonale prøver og i norskfaget.

Forslagsstillerne vil påpeke at Norge har et stort mangfold av elever, og ikke alle elever har de samme evner og ønsker. Valgfritt sidemål vil føre til at språkklassene blir bestående av mer motiverte elever som faktisk har både lyst, evner og motivasjon til å lære sidemål, noe som vil gi bedre kvalitet. Samtidig vil valgfriheten øke muligheten til dem som sliter med språkfagene, til å til egne seg bedre kunnskap i for eksempel norsk og engelsk.

Forslagsstillerne vil også vise til at Fremskrittspartiet ved behandling av Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10.trinn foreslo valgfritt sidemål i ungdomsskolen, noe som dessverre ikke ble vedtatt. Forslagsstillerne mener imidlertid at valgfritt sidemål bør innføres i både grunnskolen og på videregående opplæring.

Forslagsstillerne vil påpeke at det er kommuner og fylker som er skoleeiere. Flere kommuner og fylker er interesserte i å prøve ut valgfritt sidemål. Flere prøveprosjekter med valgfritt sidemål vil gi alle verdifull kunnskap. Alle vil ha best mulig læring i skolen, da må man også få kunnskap om hvordan dette kan gjøres gjennom ulike forsøk. Mange har sterke meninger om nynorsk, bokmål og sidemål. Da bør man være villige til å prøve ulike ordninger, blant annet frivillig sidemål/sidemål som valgfag.

Forslagsstillerne ønsker derfor at det skal være anledning for kommuner og fylkeskommuner til å innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål så lenge ikke flertallet på Stortinget går inn for valgfritt sidemål som en nasjonal regel.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre valgfritt sidemål som en nasjonal regel i grunnskolen og på videregående skole.
2. Stortinget ber regjeringen åpne opp for at kommuner og fylker kan innføre permanente ordninger eller prøveordninger med valgfritt sidemål.

9. april 2025

Erlend Wiborg

Bård Hoksrud

Stig Atle Abrahamsen

Dagfinn Henrik Olsen

Hans Andreas Limi

Himanshu Gulati

